

Tolonház és magánzárka

– **M**égis, hogy gondolta ezt, Trüffel? – kérdezte szelíden Kóczyán detektív a Ferenc József téri főkapitányságon két nap múlva. – Maga tanult ember, vagy mi a rosseb, minisztériumi díjnok, aztán fog egy tragacsot, végigtolja a Józsefvároson, és sufni alól árulja a havannát? Tudja maga, hány detektív ugrik most, ha kell?

– Nem tudom, kérem.

– Száznyolcvan, Trüffel, a magafajták legnagyobb sajnálatára. Az ezeréves ünnepek kezdete óta már száznyolcvan – ismételte Kóczyán detektív, és némi szomorúság csillant szemében, hogy ennyi kollégája közül éppen ő kapta ezt a semmi ügyecskét. – A mi székesfővárosi rendőrségünk az ilyen amatőröket reggelire falja föl. Gábelfrústük lesz magából, fiam, vagy mi a rosseb, bekerül a nyilvántartásunkba, a börtöneinkbe, kitanítják majd, és haláláig a kuncsaftunk lesz. Miért csinált ekkora marhaságot?

Mindezt úgy mondta, mint a piaristáknál öreg latintanárom, ha ügyetlenül puskáztam. Már-már atyáskodva. Mintha ez a *marhaság* nem is arra utalna, hogy miért pakoltam ki a dohánytőzsdét, hanem hogy miért *így* pakoltam ki, mintha tőlem, egy ilyen tanult, jó modorú fiatalembertől joggal várhatta volna, hogy éjjel, falbontással, a szomszéd felől hatolok be, megfúrom a páncélt, elviszem a pénzt meg az okmánybélyeget, és csupán finom vasreszeléket hagyok magam után, melyet ő csak nagyítólencsével vehet észre. Aztán Triesztig üldözne expresszvonaton, ahol kifogástalan buffet-k működnek, mígnem egy nemzetközi szálló halljában, népes közönség előtt revolvert szögezne rám, mint kollégája a Papakoszta-banda tagjaira. Akkoriban olvastam az esetről, de nem gondoltam, hogy így juttatják majd eszembe. Az eredmény persze ugyanaz lenne, tűnődtem a detektív szobájában, várnám a börtönbüntetést, de mégiscsak örömet szereztem volna ennek a derék nyomozónak, valamint büszkén mesélhetném rabtársaimnak, hogy csak egy semmiségen múlt a lebukásom. Kasszakirálynak kijáró tisztelet övezze. Így meg balekként vonulok tömlöcömbe, aki vakon követte egy lány szeszélyeit. Ekkor döbbsentem csak rá igazán, hogy tényleg letértem

eddig utamról, igazat beszélhet ez a detektív, igencsak keskeny ösvény vezethet innen vissza a tisztos életbe.

A rendőrségi folyosón egyszer még láttam Manyit, összekötött kézzel vezették, nagyon megtörtnek tűnt, s mikor mellém ért, elfordította a fejét. De a tárgyaláson már nem találkoztam vele, a koronaügyész nem kérdezett róla, nyilván jómódú kereskedő szülei kihúzták a lekvárból. Nem tudom, mi lett vele, többé nem láttam, pedig fontos szerepe volt életem alakulásában, azzal, hogy rávett a betörésre, meghatározta egész további sorsomat. Nem panaszként mondom ezt, csak az igazság kedvéért. Gyorsan rám vertek hat hónapot, de mielőtt börtönbe kerültem volna, két hétig a Mosonyi utcai toloncházban várakoztattak.

És micsoda emberekkel zártak össze?

Mikor a cirkuszisták kenyerét ettem, láttam elég csodabogarat, úri lumpként az éjszakában is volt szerencsém néhány jómadárhoz, de minisztériumi tisztviselőként mégiscsak kellő távoból figyeltem őket, kivételes alkalmakkor keresztetkék csak útjaink egymást, egy másik világ lakói voltak. Most megváltozott a helyzet. Hirtelen ott találtam magam az ő országukban, mely minden várakozásomat alulmúlta. Még mielőtt az érettségimmel bármelyik úri kaszinóba beléphettem volna, ebben az egérparfüm szagú, penésztapétájú társaskörben találtam magam, melynek tagjai kibontott hajjú, lejárt bárcajú kéjnlók; falábú, púpos koldusok; rongyos csavargók; tenyérjósól, pipás cigányasszonyok és cselédlányokat a bordélyoknak közvetítő, polgári ruhás „szerzőnlók” voltak.

A toloncosok egy kétemeletes épületben laktak, s szabadon kószálhattak a fallal kerített udvaron, egész nap vidáman zsinatoltak, köszöngettek egymásnak, mint az urak a korzón. Délutánonként olykor száz új lakó is érkezett, és szinte mindenki ismerte egymást, aztán a többségüket szekéren, lovas rendőri kísérettel néhány nap múlva a falujába toloncolták. Távozásukat üvöltözés, tréfálkozás kísérte.

– Egy hét múlva visszajövök, de a placcom az Opera előtt, az alma – rázta egy koldus fenyegetőn a mankóját. Maradó sorstársai meg röhögve cukkolták.

– Ha póttert megyek, azonnal elfoglalom azt a jó kis helyet – kiáltotta utána valaki.

Nemigen értettem a nyelvüket. Magányosan ténferegtem, semmi közöm hozzájuk!, dolgozott bennem a gög, játszottam az úrifiút, pedig jöttmentebb voltam bármelyiküknél, kipottyantam tollal bélelt polgári fészkemből, és ebben a bűzös veremben én voltam a legárvább. De azért járkáltam ott emelt orral, ők pedig, ezt látva, keresztülnéztek rajtam.

Egy hét után aztán adtam lejjebb is. Csoportokhoz csapódtam, nevettem kénbűzös tréfaikon, dörgölöztem egy szóért, de az a mocsárnépség már, úgy látszik, ítélt rólam – semmibe vett. Három nap is eltelt, mire egy koldus oda lépett hozzám. Olyan zsebrákparancsnok-féle volt, többször láttam társai gyűrűjében hangoskodni, azok meg mintha magát az istent hallgatnák.

– Grina vagy? – reccsen rám.

– Az – mondom, mert megtanultam már, hogy ez őfeléjük az újonc neve.

Előadja, hogy látszik rajtam, készen vagyok, nincs már jövőm a priuszommal, nem terem nekem többé hivatal. De ad ő tisztessz szakmát a kezembe, mert az úriemberformámmal tudna kezdeni valamit.

– Na, grina, hallgass ide – mondja fölényesen, miközben a púpjából próbál fölegyenesedni, hogy a szemembe nézhessen. – Én nagymenő vagyok. Nekem a Nyugati előtt van a placcom, engemet itt mindenki ismer – mutat a kolduscsoport felé. – Adnék én neked napi... – itt csimbókos haját vakargatva gondolkodik, orrát felhúzva hunyorog, aztán kivágja – akár napi két koronát is, ha nekem dolgoznál. – Majd ajakbiggyesztve várja a választ.

A keservit, Trüffel Milán, hát két hete még egy pillantást sem vesztegettél volna erre a toprongyos alakra, elsétáltál volna előtte, s ha jókedvében érsz, tán dobsz a kalapjába. Hát ez fogadna föl téged?! Öltöztek én is toprongyba, vágassam le a kezem, nyomassam ki a szemem, vagy maradhatok így is, de akkor legyenek az inas?! Mit képzelsz, te kis mocsári féreg, ki vagyok én? Már majdnem lendül a lábam, hogy ülepen rúgjam, de hirtelen eszembe jut, hogy ki vagyok éppen, megvonom a vállam, és elárad bennem a szorongató érzés, hogy lám, ily gyorsan ily mélyre csúsztam. A minap még sikeres hó-dító, világfi, minisztériumi tisztviselő, most meg egy koldus parancsolgat nekem. Tehát ahelyett, hogy hátsón taszajtanám, megvonom a vállam, amit ő beleegyezésnek gondol, mert bizalmasodva folytatja.

– Nem rossz, nem rossz – tapogatja öltönyömet. – De jobb kell!

Hát mit akar ez tőlem?, szörnyülködöm magamban, de aztán kiderül, hogy dologruhám lenne az az elegáns viselet.

– Pepita öltöny meg valami színes selyemmellény kell neked – ijesztget divateszményével a rongyos. Aztán tanárosan magyaráz. Ő a Nyugati előtt koldul, én meg, mintha most érkeztem volna a vonattal, finom borjúbőr utazótáskával a kezemben életoppanok, részvétellel beszédbe elegyedek vele, sajnálkozom a nyomorúságán, persze feltűnést keltve, jó hangosan. Aztán busásan megajándékozom. De úgy ám, hogy mások is lássák! Még szólok is a köröttünk lévőkhöz: „Nézzék szegény nyomorultat! Én az ilyentől nem sajnálom az alamizsnát!” Ettől nyílnak meg a kövér bukszáik, magyarázza.

– Mert az a kéregető – így nevezi magát finomkodva –, aki nem dolgozik, az éhen is halhat.

Szóval így dolgoznánk mi ketten a rongyossal, akibe nem kevés önérzet szorult, ráadásul kövér volt ökelme, arra tartotta foltos malaclopóját, hogy elfödje természetét. Na iszen egy kövér koldus, jó kis társ! És mégis, ajánlatával az iménti mélypont kátyújához képest némileg feljebb pöckölte státusomat, töprengtem, utcai csavargóból koldussegéddé avanszáltam. Most már tudtam magamban nevetni is a képen, melyet elem tárt. Láttam, ahogy a piperkőc gúnyában korzózok az üres börtáskával.

De a púpjára aztán büszke volt a nyavalyás. Kopottabbnak is tetszett a hátán a köpeny, mert szerencsét ígérve tapogattatta mindenkivel. Velem persze játszott a főnököt.

– Aztán, grina, nem azért fizetlek ám, hogy a pálinkásbutikoknál lógjál, míg én kint melózok! Te folyton csak jössz-mész az indóháztól a Váci körút sarkáig, és amikor meglátod a London Szálló tábláját, fordulsz is vissza! Ad-digra eltűnnek a korábbi kuncsaftok. Este fizetek, de aztán reggel nyolckor már ott egyen a rosseb a sarkon. Te vársz engemet, nem ám fordítva, értöl, grina?

Mintha nyomorúságos szakmája fogásaira akarna tanítgatni, arról fecseg, hogy a kéregetők társadalmában ő császár, mert a pújja nem papundekli, hanem az anyjától való, s ezért vele a sarki zsaró is elnézőbb.

– Mi utcai kéregetők vagyunk, mert vannak háziak is. – Így mondja, hogy *mi*, mármint én is. – Aztán vannak nekünk jeleink is, te grina, ha valaki lefigyelte, hogy visszajársz hozzám, odasúgod neki, hogy *raj*, és ha ő is *raj*jal válaszol, akkor nincs baj: gauner vagy jassz. Aki ezt érti, az nem nyom föl. Ha meg csak néz rád, hát egy órára szívódj föl, grina.

Némán hallgatom, mintha már a főnököm volna. Így zajlott első megkísértésem, melyet hamarosan két újabb követett.

Másnap feltűnt nekem, hogy figyel egy metreszféle nőcske, aki egészen csinos. Szitálja magát előttem, végül megszólít, de akkor aztán nem sokat kertel, előadja bátor tervét.

– Maga olyan úrias fiú, olyan pubis.

– Aztán mire jó az neked? – kérdem tőle.

– Hát én most egyedül futok, mert az előző szívbélimet hat mázsára knaszszolták, s mire ő póttert jön, már megöregszem – legyint –, pedig hamarost meglesz a türelmi bárcám, a Steiner fogalmazó úr megígérte azt nekem.

– Szóval bezárták a fiúdat, és újat keresel. És mit kap, aki elszegődik hozzád?